

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)
SSN Jerzy Grubba
SSN Barbara Skoczowska (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Włostowska

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 25 czerwca 2024 r.
w sprawie **Z. R.**,
oskarżonego o popełnienie przestępstwa z art. 207 § 1 k.k.,
skarg wniesionych przez obrońców oskarżonego,
od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 29 grudnia 2023 r., sygn. akt
VII Ka 702/23,
uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Nowej Soli z dnia 20 grudnia 2022 r.,
sygn. akt II K 1286/19 i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Zielonej Górze do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**
- 2. zwraca Z. R. kwotę 450 (czterysta pięćdziesiąt) zł uiszczonej tytułem opłaty od skargi.**

Jerzy Grubba   Michał Laskowski   Barbara Skoczowska

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Nowej Soli wyrokiem z dnia 20 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 1286/19, uniewinnił oskarżonego Z. R. od zarzucanego mu przestępstwa polegającego na tym, że:

„w okresie od lipca 2018 r. do 30 listopada 2018 r. w L., woj. [...], znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją żoną A. R. w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczynał awantury domowe, podczas których wyzywał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe i obraźliwe, poniżał ją, łapał za ramiona używając siły, popychał, szarpał, groził pozbawieniem życia, zakręcał w domu dostęp do ciepłej wody oraz wyganiał z domu, ponadto w czasie i miejscu jak wyżej znęcał się psychicznie nad małoletnią córką A. R. - A. M. w ten sposób, że wyzywał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe i obraźliwe, poniżał ją oraz zakręcał w domu dostęp do ciepłej wody”,

tj. popełnienia czynu z art. 207 § 1 k.k.

Po rozpoznaniu apelacji Prokuratora Rejonowego w Nowej Soli, w której zarzucono szeroko opisany błąd w ustaleniach faktycznych, oraz apelacji pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej, w której zarzucono szeroko opisane naruszenie art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k., Sąd Okręgowy w Zielonej Górze wyrokiem z dnia 29 grudnia 2023 r., sygn. akt VII Ka 702/23, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Nowej Soli do ponownego rozpoznania.

Skargę na wyrok Sądu odwoławczego wniósł obrońca oskarżonego Z. R. adw. A. Ł. , zaskarżając go w całości, zarzucając:

„obrazę przepisów postępowania, to jest art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. poprzez błędne przyjęcie, że jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości, podczas gdy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku sąd w istocie zakwestionował tylko ocenę zebranego w przed sądem materiału dowodowego, wskazując jedynie własną jego ocenę, odmienną do oceny zaprezentowanej w wyroku sądu pierwszej instancji, bez wskazania wadliwości przeprowadzonego w całości, zgodnie z wnioskami stron postępowania dowodowego i konieczności jego uzupełnienia w całości lub istotnej części, przy braku innych przesłanek do wydania przez Sąd odwoławczy orzeczenia o charakterze kasatoryjnym”.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Ponadto skargę na wyrok Sądu odwoławczego wniósł drugi obrońca oskarżonego Z. R. adw. T. K. , zaskarżając go w całości, zarzucając obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na jego treść:

„art. 437 § 2 *in fine* k.p.k., polegającą na uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego w Nowej Soli Wydział II Karny z 20 grudnia 2022 r., w sprawie II K 1286/19, i przekazaniu tej sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, poprzez niezasadne uznanie, że ocena materiału dowodowego została dokonana przez Sąd Rejonowy bez uwzględnienia wszystkich okoliczności mających znaczenie w sprawie, podczas gdy brak jest wystąpienia przesłanek zawartych w art. 439 § 1 k.p.k. i art. 454 k.p.k. oraz brak jest konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, uzasadniających uchylenie ww. wyroku i przekazanie ww. sprawy do ponownego rozpoznania”.

Podnosząc powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę Prokurator Rejonowy w Nowej Soli wniósł o oddalenie skargi obrońcy oskarżonego adw. A. Ł. jako oczywiście bezzasadnej.

W odpowiedzi na obie skargi pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej wniósł o ich oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skargi obrońców oskarżonego Z. R. podlegały uwzględnieniu ze względu na ich zasadność.

Zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k. skarga od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania przysługuje wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. Oznacza to, że zasadność skargi może wynikać z zaistnienia w sprawie bezwzględnej przyczyny odwoławczej, braku konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości lub naruszenia przez sąd odwoławczy reguły *ne peius*, o której mowa w art. 454 § 1 k.p.k. W obecnym stanie prawnym regułą jest zatem prowadzenie uzupełniającego postępowania

dowodowego przed sądem drugiej instancji i orzekanie reformatoryjne, a orzeczenie kasatoryjne sądu odwoławczego jest dopuszczalne w wyjątkowych przypadkach.

Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sądu odwoławczego, formalną podstawą uchylenia wyroku Sądu I instancji było zastosowanie w przedmiotowej sprawie reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. (pkt 5.2.4.1 uzasadnienia). Konieczność wydania wyroku kasatoryjnego przez sąd odwoławczy ze względu na regułę *ne peius* zachodzi wówczas, gdy sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został w postępowaniu pierwszoinstancyjnym uniewinniony lub w stosunku, do którego postępowanie umorzono. W takim przypadku kontrola skargowa dokonywana przez Sąd Najwyższy obejmuje ocenę prawidłowości zastosowania art. 454 k.p.k. pod kątem spełnienia warunku, że sąd odwoławczy „nie może skazać oskarżonego”. Wymaga to wykazania przez ten sąd, że gdyby nie stwierdzone uchybienie, to mógłby zapisać wyrok skazujący, ale jego wydanie nie jest dopuszczalne w instancji odwoławczej z uwagi na zakaz takiego orzekania (zob. np. postanowienie SN z dnia 25 czerwca 2020 r., sygn. akt V KS 10/20). Innymi słowy, sąd odwoławczy jest zobowiązany do stanowczego stwierdzenia, że zebrany w sprawie materiał dowodowy uzasadnia skazanie. Jeżeli zaś sąd odwoławczy ograniczy się do stwierdzenia, że występuje możliwość skazania po dokonaniu pogłębionej oceny dowodów lub uzupełnieniu materiału dowodowego, to wydanie wyroku kasatoryjnego nie jest dopuszczalne (zob. uchwała SN z dnia 20 września 2018 r., sygn. akt I KZP 10/18; postanowienie SN z dnia 14 maja 2024 r., sygn. akt II KS 19/24).

Tymczasem Sąd odwoławczy uznał, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd I instancji wynikają z „powierzchowej i wybiórczej oceny dowodów” (pkt 3 uzasadnienia). Stwierdził jednocześnie, że odmowa waloru wiarygodności dowodu z zeznań pokrzywdzonych A. J. i A. M. oraz świadka A. M. 1 była decyzją nieprawidłową. Następnie Sąd odwoławczy przedstawił okoliczności, które w jego przekonaniu miałyby uzasadniać wiarygodność zeznań powyższych osób. W dalszej kolejności wskazał, że „wydanie wyroku przez Sąd meriti, stwierdzającego brak zawinienia oskarżonego, nastąpiło co najmniej przedwcześnie, albowiem Sąd orzekający tak skupił się (...) na wyjaśnieniach samego Z. R. , który zaprzeczał swojemu sprawstwu, czy dowodach, które w ocenie Sądu miały negować możliwość przypisania oskarżonemu zawinienia, że zupełnie zignorował lub ocenił powierzchownie dowody,

które miały wskazywać na jego sprawstwo”, dodając przy tym, że analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego budzi wątpliwości”, a następnie szczegółowo przedstawiał racje, dla których ocena Sądu I instancji była błędna.

To zaś doprowadziło Sąd odwoławczy do wniosku, że „Sąd winien ponownie przeanalizować cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i ponownie, opierając się już na wszystkich dowodach w sprawie wydać rozstrzygnięcie w zakresie uznania sprawstwa oskarżonego w zakresie zarzucanego mu czynu, **tudzież wydać rozstrzygnięcie o jego uniewinnieniu**” (podkr. SN). W tym kontekście musi budzić zdziwienie konkluzja Sądu odwoławczego twierdzącego, że: „uchylenia, jakich dopuścił się Sąd Rejonowy skutkować musiały uchyleniem zaskarżonego orzeczenia”, a „Sąd Odwoławczy zgodnie z treścią art. 454 k.p.k. nie mógł wydać innego rozstrzygnięcia” (pkt 3 i 5.3.4.1 uzasadnienia). We wskazaniach co do dalszego postępowania Sąd odwoławczy zobligował Sąd I instancji do ponownej oceny materiału dowodowego i „w zależności od uzyskanych wyników wypowiedzieć się w przedmiocie ewentualnego sprawstwa i winy oskarżonego, tj. stwierdzić, czy jego zachowanie wypełniło wszystkie znamiona zarzucanego mu występkę” (5.3.2 uzasadnienia).

Oznacza to, że wbrew formalnemu podaniu przez Sąd odwoławczy art. 454 § 1 k.p.k., a także zawartej w tym przepisie reguły *ne peius*, w zaskarżonym orzeczeniu nie przesądzono tego, czy oskarżony Z. R. powinien zostać skazany, czy też uniewinniony. Kwestię tę wprost Sąd odwoławczy pozostawił jako otwartą, a która miała dopiero zostać rozstrzygnięta przez Sąd I instancji po ponownej ocenie materiału dowodowego zgodnie ze wskazówkami Sądu odwoławczego. W takim przypadku nie zachodzi jednak podstawa uchylenia orzeczenia na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. Sąd odwoławczy uchylając wyrok na powyższej podstawie i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji powinien definitywnie ustalić, że oskarżony popełnił zarzucane mu przestępstwo. W tym celu Sąd odwoławczy zobowiązany był do samodzielnej oceny materiału dowodowego, a nawet – w razie potrzeby – przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego. Należy bowiem przypomnieć, że sąd odwoławczy sam przeprowadza dowody, a nie - w celu ich przeprowadzenia - uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Prowadzenie własnego postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy stanowi regułę, zwłaszcza w świetle art. 452 § 2 k.p.k. Jedynie wyjątkowo, kiedy bez ponowienia wszystkich dowodów nie jest możliwe wydanie trafnego rozstrzygnięcia, sąd odwoławczy może wyrok sądu I instancji uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania (zob. wyrok SN z dnia 5 marca 2024 r., sygn. akt I KS 39/23).

Dla porządku należy dodać, że w sprawie nie zachodziły również pozostałe dwie przesłanki uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Po pierwsze, nie wystąpiła w sprawie bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 k.p.k. Po drugie, sygnalizowane przez Sąd odwoławczy uchybienia w procesie gromadzenia i oceny materiału dowodowego przez Sąd I instancji nie wypełniają przesłanki „konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości”. Przesłanka ta bowiem aktualizuje się jedynie wtedy, gdy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym doszło do takiego naruszenia norm prawa procesowego, które w realiach konkretnej sprawy podważa rzetelność całego tego postępowania, co przemawia za powtórzeniem (przeprowadzeniem na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie I instancji (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., sygn. akt I KZP 3/19; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. akt V KS 2/21).

Sąd odwoławczy ani nie przesądza winy oskarżonego Z. R. , ani nie wykazując na tyle poważnych braków i wad dotychczasowego postępowania, aby powodowały one konieczność powtórzenia czynności procesowych dokonanych w toku rozprawy przed Sądem I instancji, naruszył art. 437 § 2 k.p.k. Ze względu na powyższe racje, należało na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. w całości uchylić zaskarżony wyrok.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd odwoławczy zadba o to, by jednoznacznie i stanowczo ustalić kwestię przypisania odpowiedzialności oskarżonemu Z. R. , w razie potrzeby przeprowadzając niezbędne postępowanie dowodowe. Jedynie w przypadku przesądzenia, że Z. R. powinien zostać skazany za zarzucony mu czyn, Sąd odwoławczy będzie uprawniony do uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania sprawy temu Sądowi na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji wyroku.

[J.J.]

[ms]

Jerzy Grubba   Michał Laskowski   Barbara Skoczowska